

Sisäinen pankki ja valuuttasuojaus

Case Altia Oyj

Sami Sankala

Opinnäytetyö
Marraskuu 2014
Liiketalous

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

SAMI SANKALA:
Sisäinen pankki ja valuuttasuojaus
Case Altia Oyj

Opinnäytetyö 43 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Marraskuu 2014

Opinnäytetyön aiheena on sisäinen pankki ja valuuttasuojaus. Aiheen valitsin kiinnostuksesta rahoitusta kohtaan, uusiin työtehtäviin perehtymistä varten sekä toimeksiantajan tarpeesta saada prosessikuvaus valuuttasuojauksesta. Valuuttasuojauksesta ei ole aikaisemmin tehty prosessikuvausta, joten opinnäytetyöni vastaa yhtiön tarpeeseen. Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on perehtyä sisäiseen pankkiin sekä valuuttasuojaukseen sekä yleisesti että toimeksiantajan näkökulmasta. Opinnäytetyössä kuvataan toimeksiantajayrityksen nykyinen valuuttasuojausprosessi vuokaavion avulla. Prosessikuvausta voidaan käyttää hyväksi myöhemmin esimerkiksi perehdytyksessä.

Sisäinen pankki ja valuuttasuojaus ovat aiheina laajoja. Tämän vuoksi opinnäytetyössä on päädytty käsittelemään sisäistä pankkia yleisemmin ja valuuttasuojaukseen keskitytään tarkemmalla tasolla. Lisäksi toimeksiantajan toiveesta työssä on keskitytty kaupallisen valuuttariskin suojautumiseen.

Valuuttasuojausprosessi on monivaiheinen. Se on kuvattu vuokaaviona, jonka rakentamisessa tarvittavat tiedot on saatu haastattelun ja sähköpostikyselyiden avulla. Prosessi alkaa myyntiennusteiden tekemisestä. Myyntiennusteiden tarkkuus ja ennustettavuus on tärkeää oikean valuuttaposition määrittämisessä sekä muissa laskelmissa, joissa käytetään pohjana myyntiennusteita. Hinnoittelussa käytettävän tavoitekurssin avulla saadaan turvattua tuotteista saatavaa katetta.

Prosessikuvauksen yhteydessä haettiin myös mahdollisia prosessin kehityskohteita. Mielestäni ostolaskujen kierto olisi saatava nopeutettua sekä laskujen olisi tultava varmasti yhteen paikkaan. Laskujen katoaminen tai hidas käsittely aiheuttaa toteutuneeseen positioon muutoksia.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Business Administration

SAMI SANKALA:
In-house Banking and Currency Hedging
A Case Study of Altia Plc

Bachelor's thesis 43 pages, appendices 4 pages
November 2014

This bachelor's thesis was commissioned by my employer, Altia Plc, a company which is the leading wine and spirits company in the Nordic and Baltic countries. The subject of the thesis is in-house banking and currency hedging. I chose this subject because of my interest in finance. It was also a good way to familiarize myself with my new tasks at Altia; furthermore the company needed a flow chart about currency hedging. Altia has not had a flow chart about currency hedging before, so this thesis responds to the company's need. The aim of the thesis is to study in-house banking and currency hedging on a general level and also from the viewpoint of Altia Plc. The company's current currency hedging process is described with the help of a flow chart. Later on this flow chart could be used for example, in induction training for new employees.

As subjects of study, in-house banking and currency hedging are wide. That's why in-house banking is introduced generally, and currency hedging is explained in more detail. At Altia's request, the main focus of the thesis is hedging of transaction risk.

The currency hedging is described by a flow chart. In order to get information on how the currency hedging process works, I conducted an interview with Business Area Controller and sent a few questions by e-mail to Group Treasurer and Finance Manager. The process begins with making sales estimates. The accuracy and predictability of the sales estimates is important when transaction positions and other calculations based on sales estimates are made. Using the right target rate in pricing is essential to ensure a gross margin on the products.

In the course of producing this process description I identified some development needs. In my opinion, the flow of purchase invoices should be faster, and purchase invoices should be sent to one place. Disappearance of purchase invoices or slow flow reduces the accuracy of transaction positions.

Key words: in-house banking, group account, transaction position

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Opinnäytetyön tausta ja tavoite.....	6
1.2	Tiedonhankinta	7
2	TOIMEKSIANTAJAN ESITTELY	10
3	RAHOITUSTOIMINTOJEN YHTENÄISTÄMINEN.....	12
3.1	Sisäinen pankki	12
3.2	Konsernitilit	15
3.3	Sisäinen pankki Altiassa	16
4	VALUUTTAMARKKINAT	18
5	VALUUTTARISKIT	19
5.1	Valuuttariskien komponentit.....	19
5.2	Transaktioriski	20
5.3	Translaatoriski	21
5.4	Ekonominen riski	21
6	VALUUTTASUOJAUKSEN INSTRUMENTIT	23
6.1	Tärkeimmät tavoitteet	23
6.2	Termiini	24
6.3	Futuuri.....	25
6.4	Optiot	25
6.5	Swap.....	26
6.6	Suojautumisstrategia	27
7	VALUUTTASUOJAUSPROSESSI ALTIASSA	28
7.1	Prosessit yleisesti	28
7.2	Valuuttasuojauksen prosessikuvausAltiassa.....	30
7.3	Transaktioposition määrittäminen.....	33
7.4	Transaktioposition suojaaminen	33
7.5	Transaktioposition seuraaminen	34
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	35
	LÄHTEET.....	38
	LIITTEET	40
	Liite 1. Valuuttasuojauksen vuokaavio	40
	Liite 2.Transaktiopositio	41
	Liite 3.Haastattelu- ja sähköpostikyselynkysymykset.....	42

LYHENTEET JA TERMIT

DTCC	Depository Trust & Clearing Corporation,
EMIR	European Market Infrastructure Regulation, asetus OTC-johdannaiskaupoista
ESMA	European Securities and Markets Authority, Euroopan Arvopaperimarkkinaviranomainen
Likviditeetti	Yrityksen lyhyen aikavälin maksuvalmius ja maksukyky
OTC-johdannainen	Rahoitusinstrumentti
SAP	Toiminnanohjausjärjestelmä
SPOT	Valuuttakauppa, jossa arvopäivä on kahden pankkipäivän kuluessa
SPOT-kurssi	Päivän kurssi, jota sovelletaan valuuttakauppoihin, jotka toteutuvat kahden pankkipäivän kuluessa
Termiini	Sitova sopimus, jossa valuuttakaupan arvopäivä on tulevaisuudessa
Treasury	Rahoituksen hankinnasta ja maksuvalmiudesta hoitava yksikkö
TWIN	Sisäisen pankin järjestelmä Altialla
Volatiliteetti	Luku, joka kuvaa arvopaperin tai markkinoiden herkkyyttä kurssivaihteluihin
Preemio	Hinta, joka maksetaan optiosta

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön tausta ja tavoite

Toimin työharjoittelijana talvella 2014 yrityksessä Altia Oyj, joka on Suomen valtion omistama alkoholijuomayhtiö (Altia kotisivut 2014). Toimin työharjoittelijana huhtikuuhun 2014 asti, jonka jälkeen työsuhteeni vakinaistettiin. Opinnäytetyön kirjoitushetkellä toimin talousorganisaatiossa (Finance Operations) ja toiminimikkeenäni on Finance Specialist, cash.

Huhtikuussa 2014 organisaatiomuutosten ja työtehtävien järjestelyjen seurauksena Treasurystä siirrettiin back-office työtehtäviä ja päivittäisen maksuliikenteen hallinta Finance Specialist, cash toimihenkilölle. Back-office työtehtävillä tarkoitetaan tässä tapauksessa rahoituksesta syntyvien tapahtumien tarkistamista, sisäisten lainojen korkolaskujen tekemistä, valuuttakauppojen tarkistamista, valuuttojen tilaamista maksuja varten, sisäisten valuuttakauppojen jakamista tytäryhtiöille ja EMIR-raportoinnista huolehtimista. EMIR-raportointi on pakollinen finanssilaitoksille ja yrityksille, jotka käyttävät johdannaisia. Tämä on uusi asetus, joka on tullut takautuvasti voimaan elokuusta 2012 lähtien.

Opinnäytetyön tavoitteena on perehdyttää itseni uusiin työtehtäviin. Tavoitteeseen pääsemiseksi opinnäytetyössä hankitaan tietoa sisäisestä pankista ja valuuttariskeiltä suojautumisesta haastattelun, sähköpostikyselyn ja omien havaintojeni kautta sekä tehdään kehitysehdotuksia valuuttasuojauksen prosessiin Altia Oyj:lle. Toimeksiantajalle tehdään myös valuuttasuojausprosessista vuokaavio, joka voidaan tallettaa yrityksen intranettiin ja sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi perehdyttämisessä. Prosessia paremmin hahmottamaan kirjoitetaan lyhyt kuvaus kaavion eri kohdista. Valuuttasuojausprosessi haluttiin mallintaa, koska sen avulla saadaan kokonaisymmärrys prosessista sekä oman työn merkitys selkiytyy. Prosessikuvauksen avulla voidaan havaita mahdollisia ongelmakohtia ja prosessin kehittäminen helpottuu.

Altia Oyj:ssä on kaikkien tytäryhtiöiden rahoitustoiminnot keskitetty yhteen organisaatioon, rahoitustoimintoihin eli Treasuryyn. Treasuryssä työskentelee tällä hetkellä kaksi henkilöä, koska back-office toiminnot siirrettiin Finance Operationille. Altia Oyj:ssä

Treasury vastaa pääasiassa likviditeetin hallinnasta ja ennustamisesta, yrityksen rahoituksesta, sijoituksista ja niiden hallinnasta, rahoitustapahtumien kirjanpidosta, pankkisuhteista, valuuttasuojauksesta, valuuttakaupoista ja positioiden seurannasta ja monista muista asioista, jotka liittyvät yrityksen rahoitukseen ja liiketoiminnan tukemiseen. Altia Oyj:ssä on käytössä sisäinen pankki, joka hoitaa sisäisiä lainoja, pankkitilien liitteitä ja valuuttakauppoja.

1.2 Tiedonhankinta

Teoriaosuuden pohjana käytetään aihepiirin kirjallisuutta ja artikkeleita ja vuokaaviota varten tein haastattelun ja kolme sähköpostikyselyä. Aineistonkeruumenetelmiksi valittiin haastattelu ja sähköpostikysely, koska haastattelussa on mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä. Sähköpostikysely valittiin toiseksi aineistonkeruumenetelmäksi, koska muutaman työntekijän henkilökohtainen haastattelu olisi ollut vaikeaa heidän sijaintinsa vuoksi.

Tuomen ja Sarajärven (2013, 9) mielestä laadullinen tutkimus on laaja-alainen käsite, joka sisältää monia hyvin erilaatuisia laadullisia tutkimuksia. Kun puhutaan laadullisesta tutkimuksesta, voidaan se käsittää sekä laajassa merkityksessä että monissa erilaisissa kapeissa merkityksissä. Laadullisella tutkimuksella on monia perinteitä ja niihin olisi hyvä kiinnittää huomiota.

Suhteessa määrälliseen tutkimukseen laadulliselle tutkimukselle löytyy vähintään 34 erilaista tunnusmerkkiä. Tunnusmerkkien suuren määrän perusteella voidaan sanoa, että monenlaisia ja osin ehkä kyseenalaisia käsityksiä liitetään yhtä lailla laadulliseen tutkimukseen kuin määrälliseenkin. Laadullisen tutkimuksen käsitettä on myös supistettu tarkoittamaan muutamaa erilaista aineistonkeruumenetelmää. Yleisimmin on mainittu kirjallisen aineiston analyysi, syvähaastattelu ja osallistuva havainnointi. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 9-10.)

Yleisimpiä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat kysely, haastattelu, havainnointi sekä erilaisiin dokumentteihin pohjautuva tieto. Näitä menetelmiä voidaan käyttää yhdessä tai eri tavoin yhdistelemällä tutkittavan ongelman tai tutkimusresurssin mukaan. Kyselyn ja haastattelun idea on todella yksinkertainen. Silloin kun haluamme

tietää mitä ihminen ajattelee, on luontevinta kysyä häneltä. Näiden kahden tavan erotte-
lu ei aina ole kovin järkevää, mutta käsitteinä eivät ole täysin synonyymisiä. Kysely on
menettelytapana sellainen, että tiedonantajat itse täyttävät heille esitetyn kyselylomak-
keen valvotussa ryhmätilanteessa tai kotona. Haastattelulla tarkoitetaan henkilökohtaista
haastattelua, jossa haastatteli esittää suulliset kysymykset ja kirjaa vastaukset ylös.
Haastattelun ja kyselyn ero on siis tiedonantajan tavassa toimia tiedonkeruuvaiheessa.
Haastatteluiden etuna on joustavuus, jolloin haastattelijalla on mahdollisuus toistaa ky-
symys, oikaista väärinkäsitys, selventää ilmausten sanamuotoa ja keskustella haastatel-
tavan kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 71-73.)

Syvähaastattelu on ääripäässään strukturoimaton ja siitä käytetään myös nimityksiä
avoin haastattelu, keskustelunomainen haastattelu, kliininen haastattelu ja asiakas-
keinen haastattelu. Syvähaastattelussa esitetään avoimia kysymyksiä ja haastattelijan
tehtävänä on syventää tiedonantajien vastauksia esittämällä tarkentavia kysymyksiä
saatuihin vastauksiin. Avoimen haastattelun tarkoituksena ei ole kysellä tai keskustella
mistä tahansa asiasta, vaan sisältö perustuu tutkimuksen tarkoitukseen, ongelmanasette-
luun ja tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 76.)

Kvalitatiivisten menetelmien käyttö eri tieteenalojen tutkimuksissa on yleistynyt huo-
mattavasti. Laadullisen tutkimusotteen valittuaan opiskelija tai tutkija joutuu monien
hämmästyksen ja kummastusten aiheiden eteen. Laadullinen tutkimusote sisältää monia
suuntauksia, analyysi- ja tiedonhankintamenetelmiä sekä tapoja tulkita aineistoja. Ei ole
yhtä ainuttakaan tapaa tehdä laadullista tutkimusta, vaan oma tutkimusreitti muodostuu mo-
nien valintojen kautta. Laadullinen tutkimus avulla on mahdollista tehdä erilaisia ja mo-
nentyyppisiä ratkaisuja, mutta valinnanvapaus voi myös olla taakka. (Kvalimotv
2014a.)

Tutkimusaineistoa hankitaan tutkimusongelmia tai tutkimustehtäviä varten. Lähtökoh-
dan perusteella valitaan aineistonkeruumenetelmät. Ajoittain saatetaan edetä päinvastai-
sessa järjestyksessä eli etsitään olemassa olevaan aineistoon uutta tutkimusongelmaa tai
näkökulmaa. Laadulliset aineistot ovat useimmiten laajoja sekä arkistoituja aineistoja on
käytetty alkuperäisissä tutkimuksissa vain osittain. Usein tutkimusta varten hankitaan
oma aineisto vaikka arkistoa-aineistoja voidaan käyttää vertailu tai lisäaineistoina. Yleen-
sä tutkimusongelma määrittää sen millaisen aineiston hankitaan tai kerätään. Esimerkik-
si tehtäessä tutkimusta työmotivaatiosta tutkittavien ja aineistonkeruumenetelmien va-

linta riippuu, mistä perspektiivistä työmotivaatiota halutaan tutkia. Jos halutaan tutkia tietyn organisaation jäsenten motivaatiota työtä kohtaan, saa tutkimus tällöin tapaustutkimuksellisia ominaisuuksia.(Kvalimotv 2014b.)

Tässä opinnäytetyössä on tapaustutkimuksellinen piirre; itseni perehdyttämisen lisäksi oli tarve mallintaa valuuttasuojauksen prosessi. Prosessin mallintamista varten täytyy kerätä tarvittavaa aineistoa. Koska haluttiin saada selville prosessin kulku sekä siihen liittyviä työtehtäviä, valikoitui haastattelu sekä sähköpostikyselyt käytettäviksi aineistonkeruumenetelmiksi. Prosessikuvauksen mallintamisessa käytettiin hyväksi myös omia havaintoja. Haastattelun avulla saa selville prosessin kulkua sekä työtehtäviä yksityiskohtaisemmin. Sähköpostikyselyn hyötynä on se, että siihen ei tarvitse varata tapaamista ja siihen vastaamiseen ei kulu paljoa aikaa.

2 TOIMEKSIANTAJAN ESITTELY

Altia Oyj on kokonaan Suomen valtion omistama yhtiö. Altia toimii kansainvälisesti ja on Pohjoismaiden ja Baltian johtava alkoholijuomayhtiö. Tuotevalikoima koostuu viineistä ja väkevistä juomista. Altia valmistaa, jakelee, markkinoi, myy, tuo ja vie maahan sekä omia että päämiest tuotteita. Päämiest tuotteet ovat tuotteita, joiden brändiä Altia ei omista vaan tuo maahan ja markkinoi. Omia tunnettuja brändejä on Koskenkorva, Jalo-viina, Leijona, Blossa, Xanté, Larsen ja Renault. (Altia tilinpäätös 2013.) Päämiest tuotteista löytyy seuraavia kansainvälisiä brändejä kuten Jack Daniel's, Codorníu, St. Elmo ja El Tiempo (Altia kotisivut 2014).

Altialla on tehtaat Koskenkorvalla, Rajamäellä ja Virossa Tabasalussa. Koskenkorvan tehdas tuottaa vuodessa suomalaisesta ohrasta 23 miljoonaa litraa 96-prosenttista viljaviinaa, josta valmistetaan ja pullotetaan alkoholijuomia Rajamäen pullottamossa. Viljaviinan valmistamisen ohella samasta ohrasta saadaan valmistettua myös tärkkelystä, rehuja ja hiilidioksidia, joita myydään eteenpäin käytettäväksi. Vuoden 2013 yritys- ja tuotemerkkihankintoihin kuului tanskalainen Brøndums akvaviittituotemerkki ja ranskalainen Larsen SAS sisältäen konjakkiliiketoiminnan, konjakin tuotantoketjun omine tuotantotiloineen ja kypsytyksvaraston sekä Larsen-tuotemerkin. Larsen SAS yrityskaupan jälkeen Altiasta tuli maailman kuudenneksi suurin konjakkitalo. (Altia tilinpäätös 2013.)

Vuoden 2013 lopulla tehtiin organisaatiomuutoksia, joiden kuluessa muodostettiin Finance Operations. Finance Operations hoitaa pohjoismaiden osto- ja myyntireskontran, kirjanpidon ja maksuliikenteen. Yhteensä Finance Operationissa työskentelee noin kaksikymmentä henkilöä. Ostoreskontrassa työskentelee kaksi henkilöä, myyntireskontrassa on kaksi henkilöä, yksi hoitaa matkakuluja, kaksi henkilöä on kirjanpidossa, kolme henkilöä on Controllereina, yksi Treasuryn back-office sekä reskontrilla on oma esimies ja Finance Operationia johtaa yksi henkilö.

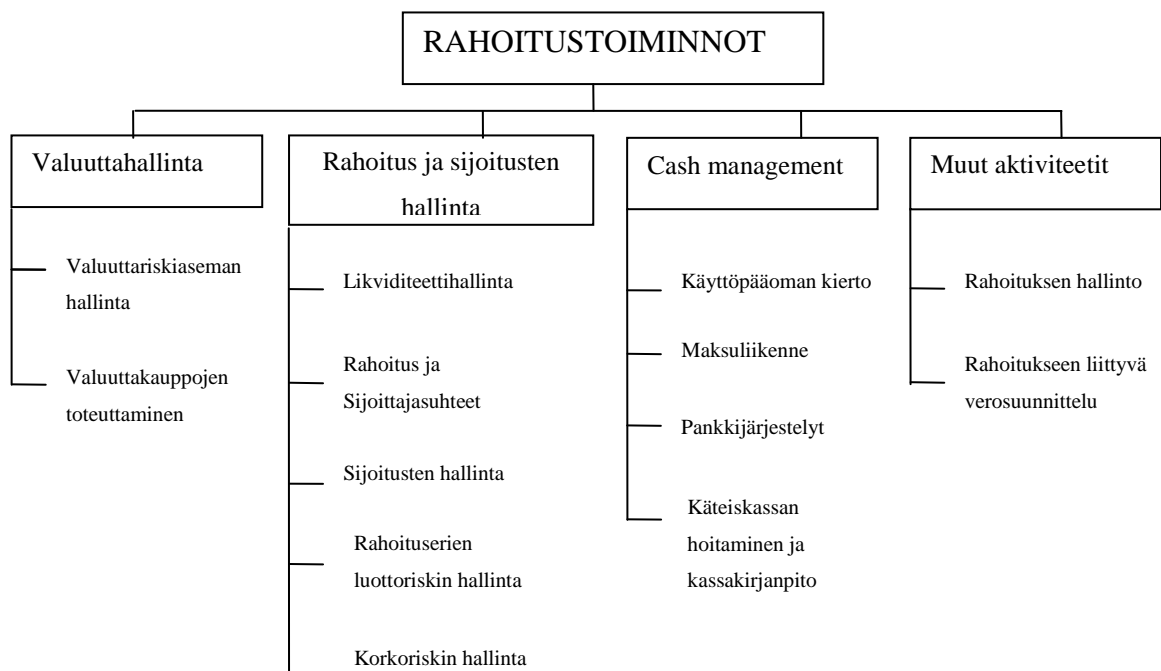
Treasuryssa työskentelee kaksi henkilöä, Treasury Manager ja Group Treasurer. Heidän vastuullaan on konsernin rahoitus, pankkisuhteet, sisäisten lainojen järjesteleminen, valuuttasuojaus ja siihen liittyvien positioiden määrittäminen sekä valuuttojen osto maksuja varten.

Uuden organisaation perustamisen tarkoituksena oli keskittää Pohjoismaiden talouden tukitoimet yhteen paikkaan ja näin ollen harmonisoida työtehtäviä ja prosesseja sekä vähentää taloustoiminnoista syntyviä kustannuksia. Tanskan ostoreskontra oli ensimmäinen, joka siirtyi Suomeen ostoreskontran hoidettavaksi. Norjasta ja Ruotsista toiminnot siirtyivät Suomeen keväällä 2014. Tällä hetkellä Altian pääkonttorissa Helsingissä hoidetaan Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan yhtiöiden kirjanpito, osto- ja myyntireskontra sekä maksuliikenne.

3 RAHOITUSTOIMINTOJEN YHTENÄISTÄMINEN

3.1 Sisäinen pankki

Rahoitusriskien hallinta on yksi osa yritysten rahoitustoimintojen vastuualueita. Rahoitustoimintojen olennaisimpia tehtäviä on yrityksen liiketoimintojen tarvitseman rahoituksen järjestäminen ja sen saamisen varmistaminen myös taloudellisesti heikoissa tilanteissa. Rahoitustoimintojen tehtäviin kuuluu myös yrityksen kassavarojen ja maksuliikenteen tehokas hallinta sekä kansainvälisesti toimivissa yrityksissä valuuttahallinta. Kuviossa 1 esitellään rahoitustoimintojen rakenne. (Kasanen, Lundström, Puttonen & Veijola 1997, 30.)

Kuvio 1 Rahoitustoiminnot (Kasanen ym. 1997, 31.)

Rahoitustoiminnot ovat jaettu neljään eri ryhmään, valuuttahallintaan, rahoitus ja sijoitusten hallintaan, cash managementtiin eli kassanhallintaan ja muihin aktiviteetteihin. Valuuttahallinnan ryhmässä on valuutariskiaseman hallinta ja valuuttakauppojen hallin-

ta. Valuuttariskiasema, joka tunnetaan myös valuuttapositiona, kertoo kuinka paljon yrityksellä on saatavaa ja velkaa tietyssä valuutassa kunakin ajanjaksona. Tämä on hyvä kunkin yrityksen selvittää. Valuuttaposition avulla nähdään esimerkiksi ostovelat eri valuutoissa kuukaudessa. Yrityksen politiikassa on määritelty suojausaste eli kuinka monta prosenttia ostoveloista suojataan. Koko valuuttapositiona ei välttämättä haluta suojata, koska valuuttapositioneissa käytettävät osto- ja saamisennusteet voivat vaihdella, eikä suunniteltuja ostoja tapahdukaan kyseisenä kuukautena. Tässä tapauksessa ostot ovat ylisuojattuja ja yritykselle koituu tappiota toisin kuin olisi suojattu vain osa positiona. Ennusteiden paikkansa pitävyys asettaa haasteensa suojaamiselle. (Kasanen ym. 1997, 30, 100, 125.)

Rahoitusmarkkinoiden kehittyminen sekä niiden tarjoamien mahdollisuuksien lisääntyminen ovat nostaneet rahoitustehtävien parissa toimivien henkilöiden osaamisen vaatimuksia. Rahoitustehtävien erikoistumisen ja työmäärän kasvun tuloksena tehtävien hoitaminen on siirretty isommissa yrityksissä oman organisaatioyksikön hoidettavaksi. Yleensä tämä organisaatioyksikkö toimii taloushallinnon kanssa. Rahoituksen organisointi omaksi yksiköksi riippuu kuitenkin yrityksen koosta, rakenteesta ja ohjausfilosofiasta. Vastaavanlainen organisointi pienemmissä yrityksissä ei tarjoa samanlaista arvoa kuin isommissa yrityksissä. Rahoitukseen ja rahoitusriskien hoitamiseen erikoistuneiden työntekijöiden hankkiminen pienempään yritykseen voi tulla kalliiksi sekä panostus niiden hoitamiseen voisi kasvaa isommaksi kuin mitä yrityksen tarpeisiin olisi sopivaa. (Kasanen ym. 1997, 32.)

Sisäinen pankki on organisaatio, joka tarjoaa monia samoja rahoituspalveluita kuin liikepankitkin. Tyypillisesti sisäisen pankin tarjoamiin palveluihin kuuluu sisäisten ja ulkoisten maksujen maksaminen ja eri valuuttojen ostaminen. Sisäinen pankki hallitsee tytäryhtiöiden ja emoyhtiön välisiä lainoja, suorittaa valuuttakauppoja ja hallitsee likviditeettejä. Tytäryhtiöiden tilejä hallinnoidaan mieluummin sisäisessä pankissa kuin että, jokaisella tytäryhtiöllä olisi pankkitilit eri pankeissa. Tämä lisää myös tilien saldojen läpinäkyvyyttä sekä helpottaa tilien avaamista ja sulkemista. (Peters-Buhler, Sherrod & Zanker 2014.)

Suuremmat yritykset ovat useimmiten rakenteeltaan konserneja, joilla on useita tytäryhtiöitä useammassa eri maassa. Tämä asettaa isoja vaatimuksia rahoitusriskien ja rahoitus-

tuksen hallinnalle. Monissa yrityksissä konsernin keskushallinto yritetään pitää kevyenä. Valtuudet ja vastuu liiketoiminnan hoitamisesta ovat jaettu eri tytäryhtiöille ja liiketoimintayksiköille. Rahoituksen osalta huomattava osa toiminnoista on kuitenkin keskitetty. Keskityksen avulla hyödytään konsernin kokonaisuuden tarjoamista mittakaavaeduista kuten kassavarojen hallinta, rahoituksen hallinta sekä valuuttakaupat ovat yksinkertaisempia hoitaa. Vaikka rahoituksen ja rahoitusriskien hallinta on keskitetty, ei vastuuta ole välttämättä keskitetty. Yrityksissä kuitenkin pidetään tärkeänä, että eri liiketoimintayksiköt ja tytäryhtiöt vastaavat koko toiminnastaan sekä rahoituksen ja rahoitusriskien hallinnan tehtävistä, jotka liittyvät kunkin yksikön päätöksentekoon. Esi-merkkitehtäviä ovat muun muassa rahoituskustannusten alentaminen vähentämällä liiketoiminnan sitomaa pääomaa sekä tunnistamalla valuuttakurssiriskit tuonti- ja vientitoiminnoissa. (Kasanen ym. 1997, 32-33.)

Kansainvälisissä konserneissa halutaan siirtää vähäisiä resursseja manuaalisista työtehtävistä strategisempiin, arvoa tuottaviin tehtäviin. Kiinnostuksen kohteina on myös ottaa käyttöön innovatiivista tekniikkaa, suoraviivaistaa prosesseja, tehostaa pankkisuhteita, vähentää kuluja sekä konsernitilien avulla lisätä maksukykyä ja sijoittaa tuottavasti. Markkinoilla vallitsevan heikon tilanteen takia on yrityksiä, jotka eivät halua käyttää aikaa siihen, että ottaisivat käyttöön sisäisen pankin. Sisäisen pankin käyttöönotto vie aikaa, mutta toimiessaan se tuo hyötyjä yritykselle. Yritykset, joilla on vähän resursseja perustaa sisäinen pankki, voivat kuitenkin yksinkertaistaa rahoitustoimintoja ja vähentää pankkien sekä tilien määrää. Tässä tilanteessa olevat yritykset haluavat keskittää silloin kun on mahdollista. Yritykset keskittävät varoja ja työntekijöitä pyrkiessään maksimoimaan maksuvalmiutta. (Gamble 2003a.)

Sisäiseen pankkiin keskittämiseen on neljä syytä: ensimmäiseksi, yritysten täytyy tiukasti hallita maksuvalmiutta. Näin tehdessään maksimoidaan liiketoimintojen varoja ja vähennetään riippuvaisuutta ulkoisiin lainoihin. Toiseksi, halutaan automatisoida toimintoja ja ottaa käyttöön suoraviivaisia prosesseja vähentääkseen manuaalisia tehtäviä. Kolmanneksi, kansainvälinen pankkien yhtenäistäminen vähentää pankeilta yrityksille aiheutuvia kuluja. Ja neljänneksi, organisaatiot voivat uudelleen järjestää työntekijöiden työtehtäviä, kun ei enää tarvitse työllistää monia työntekijöitä, jotka tekevät samoja töitä eri maissa. (Gamble 2003b.)

Konsernitason rahoituksen keskittämisestä saatavat suuruusluokkahyödyt ja liiketoimintayksiköiden itsenäisen vastuun toiminnoistaan voidaan keskittää sisäinen pankki-toimintamallin avulla. Tässä mallissa sisäinen pankki tarjoaa tytäryhtiöille niiden tarvitsemat rahoituspalvelut markkinaehtoisesti. Sisäisessä pankissa eri liiketoimintayksiköiden rahoitustransaktioita voidaan yhdistää ja netottaa, jolloin ulkoisten rahoituspalveluiden kustannukset pienenevät. Liiketoimintayksiköiden vastuu säilyy selkeänä ja samalla voidaan hyödyntää konsernin vahvuudet rahoitusmarkkinoilla. Sisäiseen pankkiin voidaan myös keskittää rahoitusosaamista, jolloin rahoitusmarkkinoiden mahdollisuuksia voidaan käyttää paremmin hyödyksi. (Kasanen ym. 1997, 35.)

3.2 Konsernitilit

Konsernitileille syntyi tarve, koska Suomessa sekkitilien käyttö on ollut hyvin kallista 1970- ja 1980-luvuilla. Sekkitilien limiitistä maksettiin provisiota riippumatta siitä että, käytettiinkö limiittiä vai ei. Varoille, jotka olivat sekkitileillä, ei maksettu ollenkaan tai vain nimellistä hyvityskorkoa. Sekkitililuotot olivat sidottu peruskorkoon ja sen takia suurille limiiteille laitettiin lisäkorkoja, jos limiitin käyttöaste oli suuri. (Vahtera & Salmi 1993, 98.) Useissa maissa sekkejä käytetään yhä maksuvälineenä. Sekin käsitteilyn hankaluudesta huolimatta on niiden käyttö perusteltua. Raha pysyy ostajan tilillä niin kauan kunnes myyjä on vienyt sekin omaan pankkiin, josta se toimitetaan ostajan pankkiin maksun lunastusta varten. Koko prosessi voi viedä aikaa päivistä viikkoihin. Pankit yrittivät kuitenkin omilla toimillaan saada asiakkaat käyttämään muita maksutapoja. (Anderson 2000, 150.)

Yritykset, joilla on monia toimipisteitä tai tytäryrityksiä, voivat saada merkittäviä hyötyjä pankkitilien ja niillä olevien rahojen keskittämisestä. Pankkitilien saldojen keskittäminen tunnetaan myös nimellä pooling. Poolingilla tarkoitetaan yrityksen likvidien varojen keskittämistä niin, että tytäryhtiöiden tileillä on saldoa vain tarpeen mukaan. Ylimääräiset varat sijoitetaan ja rahoitustarpeet hoidetaan keskitetysti. Rahoitustarpeiden keskittäminen voi tarkoittaa myös sitä, että yritys perustaa sisäisen pankin, joka hoitaa koko konsernin rahoitus- ja sijoitustoiminnot. Pooling-järjestelmällä on useita etuja kuten: konsernin kokonaiskassa voidaan pitää pienempänä ja isolla yksiköllä voi olla parempi neuvotteluasema, mikä mahdollistaa yrityksen sijoituksille paremmat tuotot sekä matalat korot lainoille. Haittapuolena konsernitilissä on se, että tytäryhtiöiden

mahdollisuus omaan päätöksentekoon rajoittuvat sekä paikalliset pankkisuhteet jäävät hyödyntämättä. (Niskanen & Niskanen 2013, 409.)

Leppiniemen (2009, 181) mukaan konsernitili tarkoittaa konserniin kuuluvien yhtiöiden pankkitilien laskennallista yhdistämistä niin, että yhden yhtiön positiivinen saldo kattaa toisen yhtiön saldovajausta. Tällä tavalla vältetään koronmaksuilla ja pystytään minimoimaan tarvittavia velkalimiittejä ja niihin liittyviä provisioita. Konsernitilin voi muodostaa useammalla tavalla. Yksi tapa toteuttaa konsernitili on sisäisen pankin avulla. Tässä tapauksessa avataan yksi tili, jolloin sisäisen pankin ja liikepankin välille syntyy pankkisuhte. Muille tytäryhtiöille avataan liikepankissa käyttöoikeustilit. Käyttöoikeustilit toimivat samalla tavalla kuin pankkitilit, mutta oikeasti kyseessä on kahden konserniyrityksen välisestä saamis- ja velkasuhteesta. Konsernitili on mahdollista järjestää myös notional pooling- menetelmällä. Tällöin kullekin tytäryhtiölle avataan pankkiin omat tilit ja pankki muodostaa näistä tileistä konserniyhdistelmän ja laskee velka- ja saamissaldot ja korot. Tässä tapauksessa velka- ja saamissuhde on konserniyritysten ja pankin välinen.

Lähes kaikilla suomalaisilla suuryrityksillä on käytössään kotimaassa tai ulkomailla toimiva sisäinen pankki. Myös pienemmät konsernimaaiset yritykset voivat rakentaa vastaavanlaisia järjestelmiä ilman että perustaisivat varsinaisen sisäisen pankin. Tällaisessa tapauksessa yritykset voivat käyttää konsernitilejä. (Niskanen & Niskanen 2013, 409.)

3.3 Sisäinen pankki Altiassa

Altialla on käytössään sisäinen pankki, joka hoitaa muun muassa tytäryhtiöiden rahoitustoimintoja, valuuttakauppoja, ulkomaan valuuttamäärien erien suojaamisen, sisäiset lainat ja maksuliikenteen. Pankkitilien ja niillä olevien varojen käytön helpottamiseksi sekä pankkikulujen vähentämiseksi Altiassa on käytössään konsernitilit. Konsernitilit helpottaa sisäisen pankin toimintaa sekä vähentää huomattavasti pankilta yritykselle aiheutuvia kuluja. Konsernitilit ovat rakennettu niin, että jokaisella tytäryhtiöllä on käytössään omat pankkitilit, mutta pankkitileillä olevat varat ovat emoyhtiön varoja. Emoyhtiöllä ja tytäryhtiöillä on keskenään velka- ja saamissuhde ja kuukauden lopussa maksetaan tytäryhtiöille korkoa jos pankkitilillä on positiivista saldoa tai vastaavasti tytäryhtiö maksaa emoyhtiölle korkoa jos pankkitilillä on negatiivista saldoa. Tytäryhtiöiden

pankkitileille voidaan tarpeen mukaan asettaa sisäinen limiitti, joka käytännössä mahdollistaa sen, että pankkitilin saldo voi olla negatiivinen.

Tytäryhtiöille on avattu myös sellaisia valuuttatilejä, jotka eivät ole mukana konsernitaliryhmissä. Valuuttatileiltä maksetaan eri valuutoissa olevat laskut. Ruotsin, Norjan sekä Suomen yhtiöille tehdään valuuttamääräiset ostoennusteet, jotka syötetään valuuttaposition Excel-tiedostoon. Yrityksen politiikan mukaan suojataan tietty osa valuuttapositionista. Valuuttasuojaukset tehdään korkeintaan 12 kuukaudeksi eteenpäin. Käytännössä Altia Oyj sopii valuuttajohdannaisista pankin kanssa, jolloin tytäryhtiöille ei aiheudu kurssiriskiä. Emoyhtiön ja tytäryhtiön välinen sisäinen johdannaiskauppa toteutetaan samana arvopäivänä ja samalla kurssilla kuin emoyhtiön ja pankin välinen ulkoinen johdannaiskauppa. Altia Oyj:n Treasury ei siis tee voittoa eikä tappiota sisäisissä kaupoissa. Valuuttakurssimuutoksista aiheutuvat voitot tai tappiot tulevat siis suoraan tytäryhtiöille. Altia Oyj on sitoutunut tekemään EMIR-raportointia. EMIR-asetuksen olennaisempana tavoitteena on lisätä informaatiota johdannaissovimuksista ja parantaa OTC-johdannaisten riskienhallintaa. (Finanssivalvonta 2014.)

4 VALUUTTAMARKKINAT

Valuutan tärkein tehtävä on toimia vaihdon välineenä ulkomaankaupassa ja rahoituksessa. Valuutat kuitenkin ovat itsessään rahoitusmarkkinoiden instrumentteja, kuten ovat osakkeetkin. (Niskanen & Niskanen 2013, 422.) Valuuttamarkkinat ovat maailman suurimmat markkinat, päivävaihto on noin 5,3biljoonaa USD (v.2013). Ne ovat hyvin likvidit ja kurssit muuttuvat kokoajan kysynnän ja tarjonnan mukaan markkinoiden ollessa auki. Kurssinoteeraukset ilmoitetaan yleensä suoraan suhteessa kotimaan valuuttaan esimerkiksi $1 \text{ EUR} = 1,3780 \text{ USD}$. Kurssinoteeraukset on myös mahdollista ilmoittaa epäsuorasti, jolloin $1 \text{ USD} = 0,7257 \text{ EUR}$. Valuutoille noteerataan aina sekä myynti- että ostokurssi. Käytännössä myynti- ja ostokurssit ilmoitetaan pankin näkökulmasta. Eli myyntikurssi tarkoittaa, että pankki myy valuuttaa ja ostaa euroja, ostokurssi puolestaan tarkoittaa, että pankki ostaa valuuttaa ja myy euroja. Valuuttajärjestelmän päätyyppejä ovat kiinteä ja kelluva valuutan arvo. Kiinteän valuutan arvon määrittelee keskuspankki ja arvo voi olla sidottu johonkin toiseen valuuttaan. Kelluvan valuutan arvo määräytyy vapaasti, mutta keskuspankki voi halutessaan muuttaa kelluvan valuutan arvoa korkotoimenpiteillä tai osto- ja myyntitoimilla. Hallittu kellunta on kiinteän ja kelluvan valuutan välimuoto, jossa keskuspankki sallii valuutalle vaihteluvälin. (Koivikko-Mäkinen 2014, 2-3.)

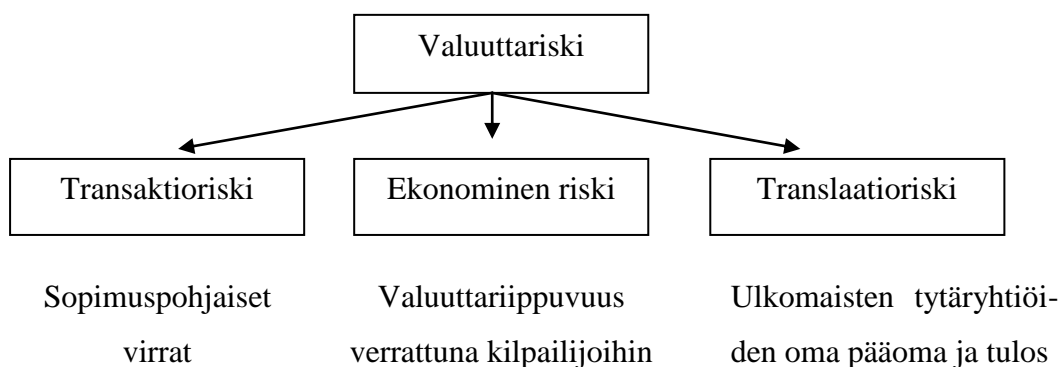
Ulkomaan valuuttamarkkinat käsittävät laajan verkoston liikepankkeja ja investointipankkeja, jotka pääsääntöisesti kauppaavat valuuttoja. Ulkomaan valuuttamarkkinoiden perustransaktio on spot-kauppa. Tässä kaupassa myyjä tai ostaja sitoutuu myymään tai ostamaan valuuttaa kahden pankkipäivän kuluttua. Pankkien vapaapäivinä ei voi koskaan vaihtaa kyseessä olevaa valuuttaa. Yhdysvaltain dollarit ovat toisena valuuttana suurimmassa osassa valuuttakaupoista. Toisena transaktion spot-kaupan lisäksi on termiini-kauppa. Termiini-kauppa toimii samalla tavalla kuin spot-kauppakin, mutta termiini-kaupan arvopäivä voi olla useiden päivien, viikkojen ja vuosienkin päästä. Termiinin hinta muodostuu spot-kurssista ja kahden valuutan korkoeroista, tätä kutsutaan termiinipisteeksi. (Derosa 1998, 1-2.) Termiineistä kerrotaan lisää luvussa 6.2.

5 VALUUTTARISKIT

Ulkomaankauppaa käyvän yrityksen suurin yksittäinen rahoitusriski on yleensä valuuttariski, jolta voidaan suojautua monella eri tavalla (Nordea 2014). Valuuttariski kuuluu monen yrityksen toimintaan. Kansainväliset yritykset kohtaavat tämän riskin voimakkaampana kuin kotimaan markkinoilla toimivat yritykset, mutta niillekin aiheutuu vähäisemmässä määrässä. (Knüpfer & Puttonen 2004, 184.) Valuuttakurssien vaihteluiden takia yritykset suojaavat valuuttamääräisiä ostoja ja myyntejä. Tässä työssä keskitytään enemmän kaupallisesta toiminnasta syntyvään riskiin, mutta esiteltynä ovat muutkin riskit.

5.1 Valuuttariskien komponentit

Monille yrityksille aiheutuu valuutta- että korkoriskejä valuuttamääräisestä toiminnasta. Myös sellainen yritys, joka ei myy/osta ulkomaanvaluutoilla vaan pelkästään kotimaanvaluutoilla, altistuu valuuttakurssien vaihteluille kansainvälisen kilpailun kautta. Suurin osa yrityksistä tiedostaa valuuttariskin tärkeyden, mutta vain harva on onnistunut tunnistamaan ja hallitsemaan valuuttariskejään. Osin tämä johtuu siitä, että valuuttariski ei ole ainoastaan rahoitustoimintojen ongelma vaan koko organisaatioon vaikuttava tekijä. Valuuttariski on huomioitava ainakin seuraavissa tilanteissa: hinnoittelupäätöksessä, investointien suunnittelussa ja budjettia laadittaessa. Koska yhtiöiden valuuttariski on käytännössä todella moniulotteinen, jaetaan se usein komponentteihin helpottaakseen riskiaseman tunnistamista ja riskienhallintaa. Kuviossa 2 esitellään valuuttariskien komponentit. (Knüpfer & Puttonen 2012, 209- 210.)

Kuvio 2. Yrityksen valuuttariskin komponentit (Knüpfer & Puttonen 2012, 210)

5.2 Transaktioriski

Kansainvälisesti toimivien yritysten liiketoimintaan liittyy valuuttakurssivaihteluista aiheutuvia riskejä eli transaktioriskejä. Transaktioriski muodostuu myyntien ja ostojen rahavirroista. Transaktioriski liittyy myös niihin muutoksiin, jotka syntyvät eri sopimusten (osto, myynti, korkomaksu, lainanlyhennys) tekohetken ja maksutapahtuman välillä. Yritysten transaktiopositioon lasketaan kaikki valuuttamääräiset kassavirrat, joiden toteutuminen on tarpeeksi varmaa. (Knüpfer & Puttonen 2012, 210.)

Transaktioriski syntyy kahden tapahtuman aikaerosta, siitä hetkestä kun tehdään päätös ulkomaan valuuttamääräisestä kaupasta siihen hetkeen kun rahat saadaan tai maksetaan. Transaktioriski liittyy yleisesti tuotteiden ostoon tai myyntiin. Joukkovelkakirjat sekä velat voivat myös aiheuttaa transaktioriskiä. Transaktioriskin voidaan sanoa johtuvan tiedossa olevien saamisten ja velkojen nykyarvon epävarmuudesta. (Nordea 2004, 10.)

Transaktioriskiä vastaan voidaan suojautua muuttamalla alkuperäistä myyntisaamisen tai ostovelan positiota johdannaisten avulla. Myyntisaamiseen liittyvä positio voidaan suojata tekemällä samankokoinen ja samaan hetkeen ajoittuva velkapositio kyseisessä valuutassa myymällä valuuttatermiinin. Ostovelkaan liittyvän position voi suojata ostamalla samankaltaisen valuuttatermiinin. (Niskanen & Niskanen 2013, 431.)

5.3 Translaatoriski

Kun ulkomaisten tytäryhtiöiden tilinpäätöstiedot muutetaan tilinpäätöstilanteessa kotimaanvaluuttamääräisiksi, syntyy translaatoriski. Translaatoriski voi aiheuttaa yritysten tilinpäätöksessä merkittäviä valuuttakurssitappioita tai – voittoja. Rahoituskirjallisuudessa ei ole päästy yhteisymmärrykseen siitä, kuinka yritysten pitäisi suhtautua translaatoriskiin. Yhden mielipiteen mukaan translaatoriskiltä pitäisi suojautua, koska ulkomaisen tytäryhtiön euromääräiseen arvoon vaikuttaa eri maiden välisen valuutan päivittäinen kurssi. Toinen mielipide kertoo, että translaatoriskiä vastaan ei kannata suojautua, mikäli valuuttamarkkinat ovat tehokkaat ja tavoitteena on maksimoida omistajien varallisuutta kirjanpidon voiton sijaan. Tällaisen yrityksen on kuitenkin hyvä suojautua translaatoriskiä vastaan, jos markkinat eivät olekaan tehokkaat tai yrityksen johtoa arvioidaan tilinpäätösaineiston mukaan. (Niskanen & Niskanen 2013, 431.)

Yleisesti voidaan sanoa, että translaatoriski on kahden tekijän summa. Mitä useampi konsernin tileistä on ulkomaisen tytäryhtiön ja mitä herkempiä kurssivaihteluille olevia kursseja on mukana, sitä korkeampi on translaatoriski. Ulkomaisten tytäryhtiöiden valuuttojen kääntäminen emoyhtiön valuuttaan on yksi monimutkaisimmista säännöistä konsernikirjanpidossa. (Nordea 2004, 11.)

5.4 Ekonominen riski

Ekonomisen riskin vaikutuksesta yrityksen koko arvo riippuu jonkin valuuttakurssin kehityksestä. Näin ollen valuuttakurssin muutokset vaikuttavat yksittäisten transaktioiden kotimaanvaluuttamääräiseen kassavirtaan sekä yrityksen kilpailuasemaan markkinoilla. Esimerkkinä voisi olla suomalainen yritys, jonka kilpailijoita ovat amerikkalaiset yritykset ja yrityksen liiketoiminnan laskutusvaluuttana on dollari. Tällöin yrityksen kilpailuasemaan markkinoilla vaikuttaa dollarin ja euron välinen valuuttakurssin kehitys. Jos dollari vahvistuu, silloin yritys saa enemmän euroja jokaisesta myyntitulona saamastaan dollarista. Yritys voi myös hinnoitella tuotteensa ilman että hinnan alennukset näkyvät kotimaan valuutassa laskettavassa tuloksessa. Mikäli dollarin kurssi heikkenee, yritys saa vähemmän euroja jokaisesta myyntitulona saamastaan dollarista ja voi joutua nostamaan tuotteidensa hintoja.

Dollarin ollessa vahva voi yritys hinnoitella tuotteensa kilpailukykyiseksi, toisin kuin dollarin ollessa heikko, kärsii yrityksen asema markkinoilla. Suomalaisen vientiyrityksen asema markkinoilla on suoraan riippuvainen euron ja dollarin välisestä kurssista. (Niskanen & Niskanen 2013, 431-432.)

6 VALUUTTASUOJAUKSEN INSTRUMENTIT

Suomen kansantalous on hyvin riippuvainen euroalueen ulkopuolella olevista maista. Esimerkkinä Niskanen & Niskanen (2013, 418-419) toteaa, että vuonna 2012 vain 29,9% viennistä ja 32,6% tuonnista tuli euroalueelta. Loppuosa ulkomaankaupasta käydään euroalueen ulkopuolella olevien maiden kanssa. Suomalaisilla yrityksillä on valuuttakurssiriski, jos kaupankäynnin laskutusvaluutaksi ei ole sovittu euroa. Viimeaikaisten selvitysten perusteella voidaan todeta, että euro on pystynyt haastamaan osittain Yhdysvaltain dollarin laskutusvaluuttana. Euron käyttöönotosta huolimatta valuuttakurssiriski on huomattava osa yritysten rahoitusriskeistä.

6.1 Tärkeimmät tavoitteet

Valuuttariskin hallinta on useimmille yrityksille menestyksen kannalta tärkeää. Jopa yritys, joka myy ja ostaa tuotteita omassa valuutassa, on altis valuuttakurssien muutoksille kansainvälisen kilpailun kautta. Iso osa yrityksistä tiedostaa valuuttariskin tärkeyden, mutta vähemmistö kuitenkin on tiedostanut tai osaa hallita omaa valuuttariskiä. Valuuttariski ei koske pelkästään rahoitusta, vaan on tärkeä osa koko yritystä. (Kasanen ym. 1997, 100.)

Suojaaminen on riskienhallinnan menetelmä, jossa käytetään johdannaisopimuksia neutraloimaan valuuttakurssien vaihteluiden tai kassavirran riskejä. Yrityksillä on usein monia erilaisia syitä suojata kassavirtoja valuuttakurssien vaihteluilta. Yritykset, jotka toimivat kansainvälisesti, altistuvat kurssien vaihteluille hinnoittellessaan tuotetta ulkomaan valuutassa ja haluavat suojautua sitä vastaan. Valuuttasuojauksen avulla yritys voi keskittyä ydinliiketoimintaansa. Huolimatta valuuttasuojauksen motivaatiosta, kaikki työntekijät, jotka tekevät valuuttasuojasta työkseen, kohtaavat haasteen valita oikeat valuuttasuojauksen instrumentit, joista saa hyvän suojauksen ja toisaalta aiheuttavat vähän kustannuksia. Jokaisella markkinalla on ainutlaatuisia ominaisuuksia, jotka tekevät riskienhallinnan haasteelliseksi. Jotkut markkinat ovat sellaisia, että suojaaminen helppo tehtävä ja vaativat vain vähän panostusta ja seurantaa. Osa markkinoista vaatii päivittäistä toimintaa ja jatkuvaa seurantaa. Vaadittavat instrumentit tehokkaaseen suo-

jaamiseen. Eri markkinoilla tehokkaasti toimivat instrumentit voivat olla tiettyjä yksittäisiä tai yhdistelmiä. (Cusatis & Thomas 2005, 1.)

6.2 Termiini

Yleisin valuuttariskiltä suojautumisen instrumentti on valuuttatermiini. Terminoidessaan yhtiö sitoutuu ostamaan tai myymään halutun määrän valuuttaa tiettyinä päivinä ennalta sovittuun kurssiin. Termiinin kurssi määräytyy valuutan spot-kurssin ja kahden valuutan välisen korkoeron tuloksena. (Kasanen ym. 1997, 155.) Jos kotimaan valuutan korko on pienempi kuin vaihdettavan valuutan korko, silloin termiinikurssi on korkeampi kuin spot-kurssi. Jos kotimaan valuutan korko on korkeampi kuin vaihdettavan valuutan korko, silloin termiinikurssi on pienempi kuin spot-kurssi. (Nordea 2004, 50.)

Termiinit ovat johdannaisinstrumenteista yksi vanhimmista ja luultavasti yksinkertaisimpia instrumentteja. Termiineitä on monenlaisia ja niillä voi suojata erilaisia kohde-etuuksia esimerkiksi rahamarkkinainstrumentteja, valuuttoja, osakkeita tai raaka-aineita. Kaikki termiinit ovat samankaltaisia, termiinin ostaja sitoutuu ostamaan kohde-etuutta ennalta sovitulla hinnalla tiettyinä päivinä ja termiinin myyjä on sitoutunut myymään kohde-etuuden. Termiinien hintojen määrittelyssä on erilaisuuksia. (Niskanen & Niskanen 2013, 238.)

Ostettaessa termiiniä, voivat ostaja ja myyjä sopia vapaasti termiinin ehdoista. Kuitenkin julkisen kaupankäynnin kohteena olevan termiinin ehdot ovat standardoitu. Termiinien ehdoissa on sovittava seuraavista asioista: (1) hyödyke, jota termiini koskee, (2) hyödykkeiden määrä, (3) toteutusajankohta, eli koska kauppa toteutetaan, (4) termiinihintaa, eli hinta, jolla kauppa toteutetaan ja (5) toimitusehdot, jotka määräävät, kuinka kauppa toteutetaan. Termiinikauppa voidaan sopia toteutettavaksi joko rahatoteutuksena tai fyysisenä. Rahatoteutuksessa ei kauppaa toteuteta, vaan toteutusajankohdaksi osapuoli, joka on jäänyt tappiolle maksaa voitolle jääneelle osapuolelle termiinin arvon verran rahaa. Fyysisessä toteutuksessa myyjä ja ostaja tekevät oikean kaupan toteutusajankohdaksi. Myyjä toimittaa ostajalle hyödykkeen ja ostaja maksaa myyjälle termiinihinnan. (Lauriala 2008, 339-340.)

Seuraavana on esimerkki termiinin käytöstä valuuttakaupassa.

Yritys A ostaa 3 kuukauden päästä raaka-aineita 100 000 USD:llä. Yritys A haluaa suojata oston valuutan muutoksia vastaa, joten yritys tekee termiinisopimuksen pankin kanssa 3 kuukauden päähän. Perjantain 24.10. tilivaluutan myyntikurssi on 1.2464 ja 3kk termiinikurssi on 1.2539 (Kauppalehti 2014). Yritys A ostaa pankilta 100 000 USD:tä 3kk päästä kurssilla 1.2539 ja myy siis pankille euroja $100\,000/1.2539=79\,751,18\text{€}$. Jos 3 kuukauden päästä kurssi olisi vaikka 1,2398 on Yritys A tehnyt kurssivoittoa 906,99€, koska oli tehnyt termiinisopimuksen ja USD-kurssi olikin vahvistunut. $100\,000/1,2398=80\,658,17\text{€}$. $80\,658,17\text{€} - 79\,751,18\text{€} = 906,99\text{€}$

6.3 Futuuri

Futuuri on sopimus, jolla sitoudutaan vaihtamaan nettokassavirtoja ennalta määrättyyn kohde-etuuden osto tai myyntihintaan, ennalta sovittuna päivänä tulevaisuudessa. Futuurien arvo noteerataan päivittäin. Futuurien arvopäivät sovitaan yleensä kolmen kuukauden ja vuoden välille. Sopimuksen kauppapäivänä ei tapahdu rahan vaihtoa, vaan sopimuksen kumpikin osapuoli on velvollisia myymään tai ostamaan kohde-etuus sopimuksen arvopäivänä. Käytännössä useimmat ostajat tai myyjät eivät odota futuurin arvopäivää, vaan sulkevat sopimuksensa myymällä tai ostamalla kyseisen päivän arvolla. Tällä tavoin futuurimarkkinat tarjoavat suojien tekijöille tai kurssien spekulioijille mahdollisuuden lukita hyödykkeen hinta ilman, että sitoutuisivat toimittamaan kohde-etuutta. (Cusatis & Thomas 2005, 97.)

6.4 Optiot

Optiokin on yksi tunnetuimmista johdannaisista, joilla voi suojata monia eri kohde-etuuksia valuuttojen lisäksi kuten, korko, raaka-aine, osake ja osakeindeksi. Johdannaisinstrumenttien hinta määräytyy jonkin hyödykkeen perusteella. Ostettu optio antaa haltijalleen oikeuden, mutta ei velvoita toteuttamaan tietyn kohde-etuuden kauppaa. Option myyjä on velvoitettu toteuttamaan tietyn kohde-etuuden kaupan. Esimerkkinä voisi olla henkilö, joka ostaa valuutan osto-option tiettyyn hintaan (lunastushinta) haluttuna ajankohtana (erääntymishetki). Henkilö ostaa valuutan osto-option, jolla on oikeus

ostaa esimerkiksi dollarin tietyllä kurssilla. Henkilö maksoi osto-optiosta kauppahinnan (premio), jolla voi ostaa dollarin kurssiin 1.3401, jos dollarin kurssi on option erääntymishetkellä korkeampi kuin 1.3401 + maksettu premio on henkilö tällöin hyötynyt optiosta. Amerikkalaisella optiolla voi toteuttaa oikeutensa myydä tai ostaa hyödyke ennen erääntymispäivää. Eurooppalaisella optiolla voi ostaa tai myydä hyödyke ainoastaan option erääntymispäivänä. (Martikainen & Martikainen 2006, 67-68.)

Option haltijalla on siis oikeus, mutta ei velvollisuutta suorittaa sovittua kauppaa. Option ja termiinin olennainen ero on niiden sitovuudessa. Termiinisopimuksen molemmat osapuolet ovat sitoutuneet toteuttamaan ehtojen mukaisen kaupan. Option kohdalla ainoastaan myyjä (asettaja) antaa sitovan lupauksen myydä, ostaja voi vapaasti päättää toteutetaanko ehtojen mukainen kauppa vai ei. Tavallisimpia optiotyyppejä ovat osto- ja myyntioptio. Osto-optio antaa oikeuden ostaa kohde-etuutena oleva hyödyke ehdoissa sovittuun hintaan option erääntymispäivänä. Jos kohde-etuuden hinta ei ylitä sovittua hintaa, raukeaa optio arvottomana. Myyntioptio antaa oikeuden myydä hyödyke ennalta sovittuun hintaan. Jos hyödykkeen hinta jää sovitun hinnan alapuolelle, raukeaa optio arvottomana. (Lauriala 2008, 341-342.)

6.5 Swap

Termiinit perustuvat lyhyisiin rahamarkkinoihin ja niillä käytettäviin diskonttoinstrumentteihin, tarjolla on 1, 3, 6, 9 ja 12 kuukauden termiineitä. Yritykset, jotka tarvitsevat pidempää suojausta käyttävät valuuttaswapeja. (Kasanen ym. 1997, 156.) Swap-markkinat liittyvät johdannaismarkkinoihin eli optio- ja futuurimarkkinoihin. Swapit luotiin 1970-luvulla ja yksinkertaisesti ne ovat markkinat, joilla vaihdetaan keskenään valuuttoja tai korkoja. (Anderson 2000, 105.)

Valuutanvaihtosopimus voidaan määritellä kahden osapuolen, tai mukana voi olla myös välittäjäosapuoli kuten pankki, sopimukseksi. Sopimuksen perusteella osapuolet vaihtavat keskenään eri valuuttamääräiset lainojen tai sijoitusten maksut. Mikäli sovitaan myös korkojen vaihtamisesta, on kyseessä yhdistetty korko- ja valuuttaswap. Ero näissä kahdessa on se, että valuuttaswapissa vaihdetaan pääomat kun taas korkoswapissa vain korkovirrat. (Kasanen ym. 1997, 156.) Esimerkiksi yritys A on myynyt ulkomaiselle asiakkaalle koneen hintaan 100 000 USD ja eräpäivä on 14.2.2015. Yritys A on tehnyt

pankin kanssa termiinisopimuksen, jossa myy 100 000 USD:tä tietyllä kurssilla. Asiakas ilmoittaa yritys A:lle, että ei pysty maksamaan rahoja eräpäivänä vaan maksaakin kuukauden myöhässä. Tällöin yritys A tekee valuutanvaihtosopimuksen pankin kanssa ja ostaa takaisin 100 000 USD:tä spot-kurssilla 14.2.2015 ja on siirtänyt termiinin eräpäivää kuukaudeksi eteenpäin.

6.6 Suojautumisstrategia

Pienemmänkin yrityksen olisi hyvä laatia suojautumisstrategia yhtälailla kuin isomman yrityksen. Suojautumisstrategiassa määritellään yrityksen suhtautuminen erilaisiin riskeihin ja kuinka niitä vastaan suojaudutaan. Eri yritysten riskiasemat sekä tavat hallita riskejä riippuvat yrityksen koosta, rakenteesta ja suhtautumisesta riskeihin. Ei ole olemassa mitään tiettyä globaalisti hyväksyttyä tapaa hallita riskejä. Joka tapauksessa yrityksen tulisi tiedostaa mahdolliset riskinsä, jotta ne eivät yllättäisi. Voi olla hyvinkin mahdollista, että yritys päättää olla suojautumatta jotain tiettyä riskityyppiä vastaan, jos se koetaan liiketoiminnan kannalta strategisesti tärkeäksi päätökseksi. Jos yritys suojautuu kaikkia riskejä vastaan, on mahdollista että yritys suojautuu myös voitonmahdollisuuksilta. Yritykselle vähemmän tunnettuja riskejä vastaan kannattaa suojautua, jos se on mahdollista kohtuullisin kustannuksin. Riskienhallinnan strategian perusteella pystytään laatimaan riskienhallintapolitiikka, jossa määritellään tavoitteet, toimintaperiaatteet, vastuunjako sekä raportointi riskienhallinnassa. (Knüpfner & Puttonen 2012, 213-214.)

Riskienhallintapolitiikasta päättää yleensä yrityksen hallitus. Onnistuneelle riskienhallinnalle on välttämätöntä, että yrityksen ylimmällä johdolla on yhteinen näkemys riskienhallinnan periaatteista. Keskeistä on myös määritellä rajat, joissa rahoitusmarkkinanäkemyksistä voidaan pyrkiä hyödyntämään. Riskinoton määrälle pitäisi asettaa liimitit, joilla varmistetaan, ettei riskin kokonaismäärä ylitä yrityksen riskinkantokykyä ja -halua. Valuuttapuolella voidaan määritellä suurin sallittu avoin positio tai maksimitappio jokaisessa eri valuutassa tai valuuttaryhmässä. (Kasanen ym. 1997, 54.)

7 VALUUTTASUOJAUSPROSESSI ALTIASSA

Tässä kappaleessa kuvataan valuuttamääräisten ostojen suojausprosessia. Altiaassa suojataan ulkomaan valuuttamääräiset ostot yleisimmin termiineillä. Aikaisemmin valuuttasuojasta tehtiin Tanskan, Ruotsin, Norjan ja Suomen yhtiöille, mutta ennen vuoden 2013 loppua Tanskasta siirrettiin viinien pakkaaminen Rajamäen tehtaalle. Siirron takana oli kahdessa tehtaassa oleva tuotannon ylikapasiteetti. Tuotannon siirrosta johtuen Tanskan yhtiön ostot siirtyivät Altialle Suomeen. Tällä hetkellä suojataan Ruotsin, Norjan ja Suomen yhtiöiden ulkomaan valuuttamääräisiä ostoja. Altia valmistaa, markkinoi ja myy omia sekä päämiesten tuotteita, joten tytäryhtiöt ovat jaettu Brands ja Partner Brands yhtiöiksi. Brands yhtiöt markkinoi ja myy Altian omia tuotteita kun vastaavasti Partner Brands yhtiöt markkinoi ja myy Altian päämiest tuotteita. Valuuttasuojausprosessi toimii samanlaisella kaavalla kaikissa maissa, joten prosessikuvauksessa kuvaillaan pääpiirteissään, miten prosessi alkaa ja kuinka se etenee loppuun asti. Liitteessä 1 on valuuttasuojausprosessin vuokaavio.

7.1 Prosessit yleisesti

Töiden järjestely perustuu toimintaprosesseihin. Prosessit sekä niiden työvaiheista vastuussa olevat työryhmät muodostavat selvän työnteon mallin. Prosessit auttavat työntekijöitä ymmärtämään työpaikkansa toiminnan kokonaisuudessaan ja oman työnsä merkityksen prosessin toimivuudelle. Prosessien kokonaisuuden ymmärtäminen on lähtökohta henkilöstön osallistumiselle toiminnan kehittämiseen. Prosessiorganisaation kehittäminen on prosessien suunnittelua ja hallinnan parantamista, innovatiivisuuden ja lisäarvon tuottaminen asiakkaille ja sidosryhmille, tuotteiden ja palvelujen tuottaminen, toimittaminen ja jälkimarkkinointi sekä asiakassuhteiden hallinta ja kehittäminen. Kaikki organisaatiot pystytään kuvaamaan toimintaprosesseina. Prosessit ovat osaajien ja toimintojen verkosto, jossa korostuvat ulkoiset ja sisäiset asiakassuhteet. (Työturvallisuuskeskus 2014.)

Yrityksen toiminta ja suorituskkyky toimii prosesseina. Prosessit lisäävät työntekijöiden ymmärrystä kokonaisuudesta sekä oman roolin merkitys isommassa mittakaavassa selkiytyy. Prosesseilla voidaan havainnollistaa johtamisen, koulutuksen, kehittämisen ja

viestinnän tuloksia. Prosesseja käytetään laatuarvioinnin taustoina, jolloin toiminnan seuraaminen perustuu prosessien tunnuslukuihin. Kun jossain työprosessissa havaitaan ongelmakohtia, helpottaa niiden korjaaminen prosessien kuvaamisen avulla. Työtapojen ja innovatiivisuuden kehittäminen pohjautuu prosesseista saatuihin palautteisiin. Yrityksen suorituskky ja tuottavuus riippuvat prosessien sujuvuudesta ja siitä, että työntekijän ymmärtävät oman tekemisensä ja sen linkittymisen toisen henkilön työntekoon. Organisaation kehittäminen on siis prosessien sujuvuuden ja virheettömyyden parantamista. (Työturvallisuuskeskus 2014.)

Prosessin mallintaminen arkistoon ei itsessään ole tarve, vaan mallintamisen tarve lähtee useimmiten jostain suunnitellusta kehittämistehtävästä, toiminnassa huomatuista ongelmasta tai tarpeesta tehdä mallinnus lähtötilanteesta. Mallintamisen avulla tulisi saada riittävä ymmärrys, jotta prosessien kehittämistä voidaan viedä eteenpäin. Tämän takia mallintamisen tavoite on määriteltävä selvästi. Ennen mallintamisen aloittamista on syytä miettiä mallinnuksen raja- ja tarkkuus, kuinka yksityiskohtaisen mallinnus tarvitaan. (Luukkonen, Mykkänen, Itälä, Savolainen, & Tamminen, 2012, 21.)

Prosessiajattelun olennaisia ominaisuuksia ovat asiakaskeskeisyys, systemaattinen ajattelu, päämääräsuuntautuneisuus, keskittyminen lisäarvoa tuottavaan toimintaan ja tuloksellisuuden systemaattinen ja oikeanlainen kehittäminen prosesseja parantamalla. Toimintojen ymmärtäminen ja kehittäminen prosesseina on yksi keino strategian toteuttamiseen. Prosessiajatteluun liitetään usein ajatus, että pyritään tehostamaan tapoja sekä arvoa tuottamattoman työn karsiminen. Prosessiajattelussa korostuvat myös dokumentointi, työkalut ja tietojärjestelmät, jotka ovat hyviä keinoja levittää yhteisiä käytäntöjä sekä automatisoimaan työvaiheita. Prosesseja kuvataan myös kun otetaan käyttöön uusia tietojärjestelmiä. Tuloksellisuuden kehittämiseen tarvitaan riittävästi tietoa tuloksellisuuden nykyhetkisestä tasosta sekä syistä, jotka lisäävät tai heikentävät tuloksellisuutta. Prosessien mallintaminen on tapa havainnollistaa nykyistä prosessia tai tavoiteprosessia ja tuoda esille sen mahdolliset viat ja kehitystarpeet. (Martinsuo & Blomqvist 2010, 3.)

7.2 Valuuttasuojauksen prosessikuvaus Altiassa

Tehdyn haastattelun ja sähköpostikyselyiden perusteella hankittiin tietoa, jonka avulla pystyttiin kuvaamaan valuuttasuojauksen prosessi. Lisäksi prosessin kuvaamisessa käytettiin hyväksi omia havaintoja. Prosessikuvauksen tarkoituksena tässä on oman osaamisen kasvattaminen, prosessin kehittäminen ja perehdyttämisessä avustaminen. Liitteessä 1 on myös prosessi kuvattu visuaalisesti vuokaaviona.

1. Myyntiennusteet tehdään kuukausittain, myyntiorganisaatioittain ja yhdelle tuotteelle. Apuna käytetään ohjelmistoa, jossa käytetään pohjana tuotetason myyntiennustetta. Myyntiennusteet ovat volyymipohjaisia, eli tuotteet ilmoitetaan kuinka monta pulloa tai muuta myytävä yksikköä myydään. Myyntiennusteet tehdään pitkälle aikavälille ja niitä päivitetään kuukausittain. (Haastattelu 2014.)
2. Myyntiennusteiden pohjalta tehdään ostoennusteet. Ostoennusteet tekevät Purchase Plannerit. Ostoennusteita on kahdenlaisia: valmiiden tuotteiden ja raaka-aineiden ostoennuste. Kun kyseessä on omat valmistettavat tuotteet, tuotannon suunnittelu tekee myyntiennusteen pohjalta tuotantosuunnitelman. He katsovat, että koska tehdään tiettyjä valmisteita ja mitä raaka-aineita ja materiaaleja valmistamiseen tarvitaan ja tekevät ostoennusteet niiden pohjalta. (Haastattelu 2014.)
3. Valmiiden tuotteiden ostoennusteeseen Purchase Planner katsoo varastotilannetta tuotteiden osalta ja tekee ennusteen, että kuinka paljon pitää tilata lisää valmiita tuotteita ja koska niitä tarvitaan. Ennusteet tehdään pidemmälle aikavälille, mutta tarkimmat ennusteet tehdään lähikuukausille. Kauemmat kuukaudet eivät ole niin kriittisiä, koska niitä muokataan kun ne tulevat ajankohtaisemmiksi. Eri tuotteilla lähikuukaudet voivat erota toisistaan jonkin verran. Esimerkiksi Australiasta tilattavilla viineillä toimitusajat ovat pidempiä, jolloin ne on otettava huomioon. Lähemmiltä alueilta tulevilla valmiilla tuotteilla lähikuukaudet voivat olla 2 kuukautta. (Haastattelu 2014.)
4. Valmiit ostoennusteet lähetetään eteenpäin Excel-taulukoina Treasury Managerille. Ostoennusteen malli riippuu siitä mistä maasta ennuste tulee. Esimerkiksi Ruotsista tulee ostoennuste, jossa on mukana ostettavat tuotteet ja volyymit,

mutta on myös taulukko, jossa on selvästi valuuttamääräiset ostot kuukausittain. Suomessa ostoennusteet tulevat tuotteittain ja volyymitasolla, mukana ovat tietyt tuotteiden ostohinnat, jolloin valuuttamääräiset ostot voidaan laskea eri kuukausille. (Sähköpostikysely 1 & 2 2014.)

5. Treasury Manager laskee ostoennusteiden perusteella transaktioposition edessä olevalle hinnoittelujaksolle. Eli Treasury Managerilla on tiedossaan alla oleva positio, jonka perusteella pitää suojauksia tehdä tietyille kuukausille. Jokaisella maalla on omat transaktiopositio-tilukonsa. Tilukoissa on ostoennusteet laskettu yhtiöittäin valuuttakohtaiset positiot.
6. Treasury asettaa alimman tavoitekurssin valuuttaostoille. Tavoitekurssi perustuu valuuttamarkkinoilla olevaan kurssiin, johon valuuttasuojaukset pystytään tekemään. Tavoitekurssi ilmoitetaan henkilöille, jotka laskevat hintoja eri tuotteille asiakkaan kanssa sovitulle hinnoittelujaksolle. Tuotteiden hinnat ovat voimassa hinnoittelujakson ajan ja uudet hinnat lasketaan aina ennen uuden hinnoittelujakson alkamista. Tavoitekurssi on minimikurssi, jota pyritään käyttämään kun esimerkiksi lasketaan tuotteelle hintoja.
7. Treasury päättää koska tehdään suojaukset. Treasury Manager seuraa valuuttakursseja Nordean E-marketsissa sekä Danske Bankin e-Tradessa. Termiinit ostetaan kun valuuttakurssin taso on lähellä tavoitekurssia tai mieluiten sen alle. Suojaukset ostetaan korkeintaan 12 kuukaudeksi eteenpäin. On myös mahdollista, että jos Controller ilmoittaa Treasury Managerille, että ennuste on muuttunut joltain tietyltä kuukaudesta merkittävästi, niin silloin voidaan myös myydä tai ostaa ylimääräistä valuuttaa.
8. Treasury Manager syöttää tekemänsä kaupat TWIN:iin heti kun on tehnyt kaupoja. TWIN on Treasuryn työkalu, johon syötetään kaikki ulkoiset ja sisäiset valuutakaupat, lainat ja rahoitukseen liittyvät kaupat. TWIN:n avulla nähdään minä päivinä toteutuu valuutakauppoja tai erääntyy lainojen korkoja. TWIN:stä viedään myös rahoituksen tapahtumia suoraan kirjanpitoon. On siis tärkeää, että TWIN:iin syötetyt tapahtumat ovat oikein. Riippuen pankista, jonka kanssa on tehty termiinkauppa, saadaan vahvistus joko suoraan Treasuryn yhteissähköpostiin tai tulostetaan itse ohjelmasta.

9. Treasury Manager laskee kuinka isompi termiinikauppa jaetaan eri tytäryhtiöiden kesken ja ilmoittaa back-office henkilölle miten termiinit jaetaan. Emoyhtiö aina tekee pankin kanssa termiinisopimuksen ja jakaa ne tytäryhtiöille samalla kurssilla kuin ne on tehty pankin kanssa.
10. Treasury Managerin tehtävänä on päivittää transaktiopositio-tilukkoa jatkuvasti, vähintään kuukausittain. Isoista muutoksista ilmoitetaan välittömästi. Voi olla että saadaan isoja sopimuksia tai menetetään sopimuksia, jotka vaikuttavat ostoihin. Jos tulee isompi muutos ostaa Treasury Manager lisää termiinejä pankista ja syöttää twiniin, tekee kaupasta jakolaskelmat, jotka ilmoitetaan back-office henkilölle. Back-office henkilö syöttää uudet kaupat TWIN:iin.
11. Valuuttojen suojaustarkkuus lasketaan kuukausittain. Tarkoituksena on laskea, että kuinka lähelle on päästy suojausastetta. Transaktiopositiota ei suojata kokonaan, vaan siitä suojataan tietty osuus.
12. Back-office henkilö tulostaa vahvistukset sähköpostista tai ohjelmasta, jossa termiinikaupat ovat tehty. Tärkeää on tarkistaa, että pankin vahvistus vastaa TWIN:iin syötettyyn tietoon. Esimerkiksi jos valuuttakurssi TWIN:ssä eroaa siihen mitä pankin vahvistuksessa on, voi kyseessä olla näppäilyvirhe. Virheet selvitetään mistä se johtuu ja korjataan, että vahvistus ja TWIN:n tieto täsmäävät.
13. Back-office henkilö syöttää sisäiset tytäryhtiöiden kaupat TWIN:iin. Sisäisessä kaupassa vastapuolina ovat emoyhtiö ja tytäryhtiö. Sisäisen termiinikaupan arvopäivä on aina sama kuin ulkoisen termiinikaupankin arvopäivä.
14. Sisäisistä valuuttakaupoista on aina ilmoitettava ESMA:lle. TWIN:stä saadaan ajettua EMIR-raportti, joka sitten ladataan DTCC:n verkkosivuilla. EMIR-raportti on ladattava DTCC:lle viimeistään ulkoisen kaupan tekopäivän jälkeisenä päivänä.
15. Tällä hetkellä sisäiset termiinikaupat maksetaan tytäryhtiöille kaksi kertaa kuukaudessa. Päivät ovat aina samat ja ennen arvopäiviä back-office henkilö tulostaa TWIN:stä maksulistan, jonka perusteella maksaa termiinit tytäryhtiöille.

16. Kuukauden aikana tehdään TWIN:stä kirjanpitoajoja SAP:iin toteutuneista tapahtumista. Kuukauden vaihteessa tehdään kirjanpitoajot toteutuneista sekä arvostus ja jaksotus kirjanpitoajot. Arvostus ja jaksotuskirjanpitoajoissa tehdään arvostus kirjaukset valuuttakaupoille ja lainatapahtumille, jotka eivät ole toteutuneet.
17. Kuukauden vaihtuessa back-office henkilö kirjaa suojauslaskenta excel- taulukkoon kuinka paljon kukin yhtiö maksoi laskuja vieraassa valuutassa. Toteutuneet luvut otetaan yrityksen verkkopankista. Toteutuneiden maksujen perusteella TreasuryManager laskee suojauksen tarkkuutta.

7.3 Transaktiosition määrittäminen

Transaktiosition lasketaan valuuttamääräisistä tase-eristä sekä tulevista rahavirroista. Tulevia rahavirtoja ovat tuotteiden tuonnit ja viennit sekä pääomavirtoja. Transaktiosition lasketaan rahavirtoja enintään 12 kuukauden ajalta. Ajanjaksoon vaikuttaa kuitenkin asiakkaiden hinnoitteluajanjaksojen pituudesta ja miten ne ajoittuvat. (Sähköpostikysely 3 2014.)

7.4 Transaktiosition suojaaminen

Transaktiosition suojaetaan muutamalla eri tavalla. Emoyhtiöllä voi olla valuuttamääräisiä saamia tai velkoja tytäryhtiöille, nämä ovat aiheutuneet yhtiöiden sisäisistä ostoista tai myynneistä. Ruotsissa tytäryhtiöillä voi olla Altia Oyj:n valmistamia omia tuotteita edustuksessa, jolloin tytäryhtiö on ostanut tuotetta Altialta ja myynyt eteenpäin asiakkaalle, jolloin Altia Oyj on lähettänyt konsernin sisäisen laskun tytäryhtiölleen. Tästä laskusta on muodostunut SEK-saaminen. Koska Altia Oyj ei pääasiassa tarvitse Ruotsin kruunuja on ne suojattu myymällä valuuttatermiini. Ulkomaan valuuttamääräiset ostot suojaetaan johdannaisilla. Kaupallisesta transaktiosition suojaetaan 60 – 80% ja rahoituserät suojaetaan 100%. Optioita ei ole käytetty viime aikoina, koska markkina-tilanteesta johtuen tietyissä valuuttapareissa korkea volatilitetti on nostanut preemiota eli optiosta maksettavaa hintaa. Optiota voisi käyttää myös silloin kun alla oleva positio

olisi epävarma. Tällä hetkellä alla oleva positio on ollut suhteellisen luotettavaa, niin on voitu käyttää termiiniä ja spot:ia. Liitteessä 2 on esimerkki miten Altiassa on laskettu transaktiopositio. (Sähköpostikysely 3 2014.)

7.5 Transaktioposition seuraaminen

Transaktiopositiota seurataan jatkuvasti Excel-taulukoihin kerättyjen eri rahavirtojen erien ja päivitysten koosteesta. Position muutoksista ilmoittaa yleensä Controllerit, eli jos ostoennusteeseen tulee iso muutos, siitä ilmoitetaan Treasury Managerille. Jos positioon tulee negatiivinen muutos, voidaan joutua kääntämään pois jo tehtyjä suojauksia. Tämä toimenpide voi aiheuttaa kurssivaikutusta yhtiön tulokseen. Kuukausittain seurataan ennustetun valuuttavirran suhdetta toteutuneeseen rahavirtaan, eli kuinka paikkansa pitäviä ennusteita on saatu Controllereilta. Lisäksi seurataan valuuttatulosta, eli tavoitesuojauskurssin ja toteutuneiden valuuttasuojien ja spot-kauppojen kurssien eroja. (Sähköpostikysely 3 2014.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Aihe

Opinnäytetyön aihe muodostui työskennellessäni Finance Operations-organisaatiossa Altia Oyj:ssä. Mielenkiintoni rahoituspuolen työtehtäviä kohtaan kannusti selvittämään sisäisen pankin sekä valuuttasuojauksen toimintaa. Molemmat aiheet ovat laajoja, joten aiheen rajaaminen ja haluttujen asioiden valinta opinnäytetyöhön oli haastavaa. Mielestäni sain valittua tarpeelliset osat mukaan. Opinnäytetyölle asetettu tavoite kasvattaa osaamistani sisäisen pankin ja valuuttasuojauksen aihepiireistä, on saavutettu. Aihepiirien termistö on tullut tutuksi ja on helpompi ymmärtää eri työtehtävien tarkoitukset. Lisäksi toimeksiantajalle on tehty valuuttasuojausprosessista prosessikuvaus vuokaviona. Sitä voidaan käyttää yrityksen intranetissä sekä perehdyttämisen apuna.

Työn tausta

Huhtikuusta 2014 lähtien Altia Oyj:ssä on toiminut erillinen työntekijä, joka on vastuussa Treasuryn back-office toiminnoista. Aikaisemmin vastuu Treasuryn back-office toiminnoista oli jaettu useamman työntekijän kesken. Oman käsitykseni ja lähdekirjallisuuden mukaan useimmissa yrityksissä on back-office työntekijöitä ja tällä tavoin Treasuryn työntekijät pystyvät keskittymään tärkeisiin työtehtäviinsä sekä liiketoiminnan tukemiseen. Treasury on tärkeä osa yritystä. Ilman Treasurya rahoituksen hallinta, pankkisuhteet, valuuttapositiot sekä muut rahoituksen toiminnot voivat olla huomattavasti huonommin hoidettuja.

Teoria

Mielestäni sisäisen pankin voi käsittää monella tavalla. Sisäisen pankki voidaan mieltää pankiksi konsernin sisällä, jolloin se tarjoaa samoja palveluita kuin liikepankitkin. Sisäinen pankki voidaan ymmärtää samaksi asiaksi kuin konsernitilitkin, jolloin konsernin tilit ovat avattu samaan pankkiin ja tilien läpinäkyvyys konsernille on parempi. Tässä opinnäytetyössä konsernitilit käsitetään niin, että ne ovat sisäisen pankin työkalu hoitaa

tilejä ja sisäinen pankki hoitaa maksuliikennettä, konsernin sisäisiä lainoja, sisäisiä valuuttakauppoja sekä muita pankkipalveluita. Konsernitilit voidaan järjestää notional pooling – menetelmällä, jolloin pankkiin on avattu yksi päätili ja tytäryhtiöille käyttöoikeustilit, joista tytäryhtiöt maksavat laskujaan. Konsernitilit voidaan hoitaa myös sisäisen pankin ohjelmistolla, johon on syötetty yhtiöiden tilit ja sen kautta käytetään tilejä. Sisäinen pankki on kuitenkin tehokas tapa pienentää yrityksille koituvia pankin kuluja, vähentää pankkien kanssa tehtävien tapahtumien määrää sekä hallita konsernitilejä.

Kansainvälisillä markkinoilla toimiville yrityksille valuuttariskit ovat jokapäiväisiä ja vaikuttavat esimerkiksi yrityksen sopimuspohjaisiin rahavirtoihin. Pidemmän aikaa kansainvälisillä markkinoilla toimineet yritykset ovat hoitaneet hyvin valuuttariskeiltä suojautumisen, mutta varsinkin yritykset, jotka haluavat laajentua ulkomaille, tulisi perehtyä valuuttariskeihin ja suojautumiseen riittävän hyvin. Nykyään on tietoa, palveluita ja apua saatavilla helposti, jolloin yritysten on helpompi tunnistaa oma valuuttariskipositionsa. Valuuttasuojausprosessissa ennusteiden paikkansa pitävyys on tärkeää. Täysin luotettavaa ennustetta on mahdotonta tuottaa, mutta haastattelussa selvisi, että ennusteiden paikkansa pitävyys on ollut kuitenkin hyvällä tasolla. Myynti- ja ostoennusteita päivitetään vähintään kerran kuukaudessa. Kyselyistä saatujen tietojen mukaan ennusteet voivat muuttua kesken kuukautta. Isommista muutoksista ilmoitetaan Treasurylle, jotta valuuttapositiona voidaan muuttaa ja tehtyjä suojauksia voidaan peruuttaa tai siirtää eteenpäin. Valuuttapositiona seurataan ja päivitetään jatkuvasti sekä tehdään tarvittavia toimenpiteitä muutosten niin vaatiessa.

Kehitysehdotuksia

Ostoennusteissa määritellään, että minä kuukautena tuotteita tai raaka-aineita ostetaan. Treasurylle toimitettavassa ennusteessa pitäisi mainita, koska ostetuista tuotteista saatava lasku erääntyy. Valuuttapositiona tehtäessä on otettava huomioon, milloin tiettyinä kuukautena ostetusta tuotteesta erääntyy lasku maksettavaksi. Haasteena on laskujen myöhästyminen, häviäminen matkalla ostoreskontraan tai laskujen hyväksyminen laskujen käsittelyohjelmassa viivästyy. Näissä tapauksissa valuuttapositiona tietyille kuukaudelle merkitty lasku maksetaan toisena kuukautena, jolloin valuuttapositiona on väärä. Ostolaskujen käsittely ja laskujen rivien tiliöinti voisi olla enemmän automatisoitu. Yleensä yksittäiset rivit tiliöidään käsin ja laskun, jossa on useita rivejä, käsittelemi-

nen vie aikaa. Tiliöityjen ja hyväksytyjen laskujen tietojen tarkistaminen ja siirtäminen toiminnanohjausjärjestelmään vie myös paljon aikaa. Mielestäni laskujen siirtäminen toiminnanohjausjärjestelmään voisi olla automatisoitu. Ostolaskujen käsittelyn tehostamiseksi on suunniteltu ohjelmiston päivittämistä uuteen.

Kun Treasury Manager on sopinut pankin kanssa käytettävästä johdannaisesta, niin hän syötää sen manuaalisesti TWIN:iin ja treasuryn back-office henkilö tarkistaa kaupan pankin vahvistusta vastaan. Sovittu johdannaiskauppa voisi tulla suoraan TWIN:iin, jolloin sitä ei tarvitsisi erikseen sinne syöttää. Yhden manuaalisen työn muuttaminen automatisoiduksi vähentäisi inhimillisten virheiden määrää ja vapauttaisi aikaa Treasury Managerille. Sisäisten termiinien maksaminen tytäryhtiöille on myös manuaalista. TWIN:stä tulostetaan maksulista, jonka perusteella maksut tehdään. Sisäisten termiinien maksatuksessakin voi hyödyntää maksuajon tekemistä, jolloin TWIN:ssä tehdään maksuajo, joka lähetetään pankkiin. Maksuajon tekeminen nopeuttaisi sisäisten termiinien maksamista. Suunnitelmissa on tehdä päivityksiä TWIN:iin, jotta sovitut johdannaiskaupat menisivät sinne automaattisesti sekä voitaisiin tehdä sisäisten termiinien maksuajot.

LÄHTEET

Altia Oyj 2013. Altia tilinpäätös 2013. Helsinki

Altia Oyj 2014. Kotisivut. 2014. Luettu 8.11.2014
<http://www.altiacorporation.com/fi/juomat>

Anderson, N. 2000. Rahakirja. Helsinki: Oy Edita Ab

Cusatis, P. & Thomas, M. 2005. Hedging instruments & risk management. The McGraw-Hill companies, Inc.

Derosa, D. 1998. Currency derivatives. Pricing theory, exotic options and hedging applications. John Wiley & Sons. Inc

Finanssivalvonta. OTC-johdannaisten, keskusvastapuolten ja kauppätietorekistereiden sääntely – EMIR-asetus. Luettu 16.9.2014.

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/saantely/saantelyhankkeet/EMIR/Pages/Default.aspx>

Gamble, R. 2003a. Business Finance. Perfect Treasury For an Imperfect World. Luettu 23.11.2014. <http://businessfinancemag.com/technology/perfect-treasury-imperfect-world>

Gamble, R. 2003b. Business Finance. The Global Treasury Squeeze. Luettu 23.11.2014
<http://businessfinancemag.com/technology/global-treasury-squeeze>

Kauppalehti. Valuutat. Valuutta USA dollari. Luettu 26.10.2014.
<http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/valuutat/valuutta.jsp?curid=USD>

Kauppalehti. Valuutat. Termiiniurssit. Luettu 26.10.2014
<http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/valuutat/termiinit.jsp?currency=USD>

Kasanen, E. Lundström, T. Puttonen, V. & Veijola, R. 1997. Rahoitusriskit yrityksissä. Porvoo: WSOY.

Knüpfer, S. & Puttonen, V. 2004. Moderni rahoitus. Helsinki: WSOY

Knüpfer, S. & Puttonen, V. 2012. Moderni rahoitus. 6.painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Koivikko-Mäkinen, T. 2014. Altia Foreign Exchange - koulutusmateriaali. 23.3.2014

Kvalimotv. 2014a. Johdanto. Johdatus kvalitatiivisen tutkimuksen oppimisympäristön käyttöön ja perusteisiin. Luettu 19.11.2014
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1.html>

Kvalimotv. 2014b. Aineiston hankinta. Luettu 22.11.2014
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6.html>

Lauriala, V. 2008. Rahoitusstrategia. Helsinki: WSOY

Leppiniemi, J. 2009. Rahoitus. 5. uudistettu painos. WSOY Oppimateriaalit Oy

Luukkonen, I., Mykkänen, J., Itälä, T., Savolainen, S. & Tamminen, M. Toiminnan ja prosessien mallintaminen. SOLEA-hanke. Luettu 1.9.2014
<http://www.uef.fi/documents/1020024/1020098/SOLEA-Luukkonen-ym-Prosessien-ja-toiminnan-kuvaaminen.pdf/95f666f7-5058-4ebc-82b0-7939c6c39b14>

Martikainen, T & Martikainen, M. 2006. Rahoituksen perusteet. 6., uudistettu painos. Juva: WSOY

Martinsuo M. & Blomqvist M. Prosessien mallintaminen osana toiminnan kehittämistä. Tampereen Teknillinen yliopisto. Luettu 4.10.2014
https://dspace.cc.tut.fi/dpub/bitstream/handle/123456789/6825/prosessien_mallintaminen.pdf?sequence=1

Niskanen, J & Niskanen, M. 2013. Yritysrahoitus, 7., uudistettu painos. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Nordea. 2004. Financial instruments. First edition. Kandrup, Copenhagen.

Nordea.2014. Yritykset ja yhteisöt. Valuuttariskiltä suojautuminen. Luettu 7.11.2014.
<http://www.nordea.fi/yritykset+ja+yhteis%C3%B6t/riskienhallinta/valuuttasuojaus/valuuttariskilt%C3%A4+suojauminen/42797.html>

Peters-Buhler, P., Sherrod, D. & Zanker, P. 2014. In-House Banks: Gaining in Popularity. Treasury Management International. Luettu 28.10.2014
<http://www.treasury-management.com/article/1/267/2240/in-house-banks-gaining-in-popularity.html>

Työturvallisuuskeskus. Sujuvat prosessit. Menestyvä työpaikka. Luettu 31.8.2014
http://www.tuottavuustyo.fi/menestyva_tyopaikka/sujuvat_prosessit

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.10. uudistettu painos. Vantaa: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Vahtera, P. & Salmi, H. 1993. Tehokas maksujen hallinta – Tiliote tositteena. Jyväskylä: Tilintarkastajien Kustannus Oy

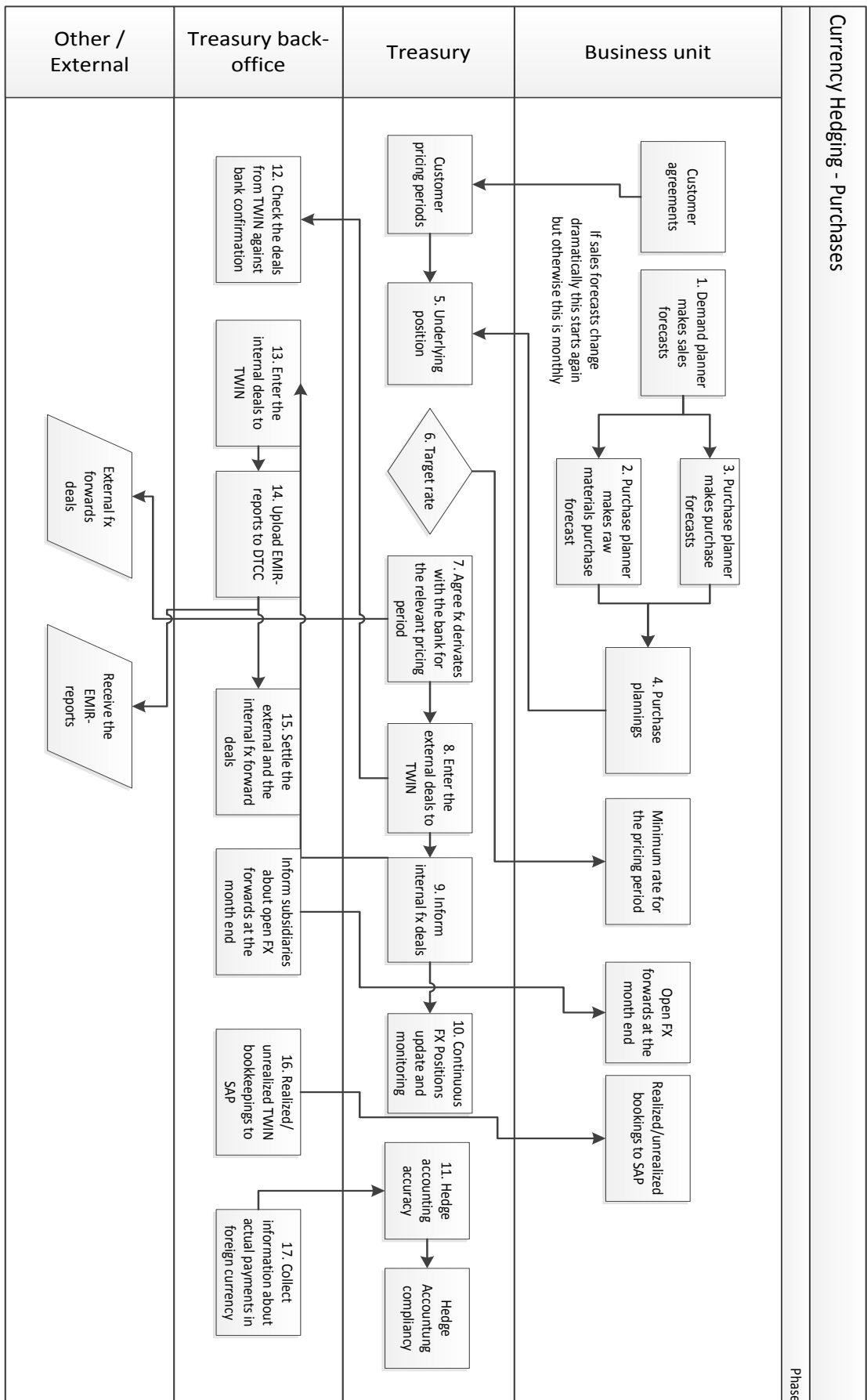
Finance Manager Tax& Control Swe & Nor. Sähköpostikysely 1. 19.8.2014

Haastateltava 2. Sähköpostikysely 2. 21.8.2014

Group Treasurer. Sähköpostikysely 3. 31.10.2014

Business Area Controller. Haastattelu. 30.10.2014

Liite 1. Valuuttasuojauksen vuokaavio

Liite 2.Transaktiopoistio

FINLAND TOTAL							
Unit	1 000						
		Month 1	Month 2	Month 3	Month 4	Total for pricing-period	Hedge %
USD							
	AR	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	AP	0,0	-550,0	-480,0	-950,0	-1 980,0	
SUBTOTAL		0,0	-550,0	-480,0	-950,0	-1 980,0	
	Hedging						
	Bank account balance	0,0	0,0	0,0	0,0	8,0	
	forward	0,0	400,0	350,0	700,0	1 450,0	
	option	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
OPEN POSITION		0,0	-150,0	-130,0	-250,0	-522,0	73,6 %
GBP							
	AR	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	AP	0,0	-80,0	-150,0	-200,0	-430,0	
SUBTOTAL		0,0	-80,0	-150,0	-200,0	-430,0	
	Hedging						
	Bank account balance	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0	
	forward	0,0	35,0	100,0	165,0	300,0	
	option	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
OPEN POSITION		0,0	-45,0	-50,0	-35,0	-120,0	72,1 %
AUD							
	AR	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	AP	0,0	-230,0	-430,0	-350,0	-1 010,0	
SUBTOTAL		0,0	-230,0	-430,0	-350,0	-1 010,0	
	Hedging						
	Bank account balance	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	forward	0,0	180,0	300,0	200,0	680,0	
	option	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
OPEN POSITION		0,0	-50,0	-130,0	-150,0	-330,0	67,3 %

Liite 3.Haastattelu- jäsehköpostikyselynkysymykset

-Could you please explain what you do? I heard that you do purchase forecast but if you could explain a little more about it.

-How do you make forecasts?

-Which tool do you use to collect this information? SAP?Other tools?

-What is the period you make the forecasts? 4-6months?

-Is the forecasts reliable?

-Do you follow this forecast ongoing? Like monthly?

-Who decides what currency do you use in pricing?

-Miksi transaktiopositio määritellään?

-Miten transaktiopositio lasketaan?

-Mitä rahavirtoja transaktiopositioon otetaan mukaan?

-Kuinka pitkältä ajalta rahavirrat otetaan huomioon?

-Miten transaktiopositio suojataan?

-Miksi optiota ei käytetä position suojaamiseen?

-Mitä mieltä olet option käyttämisestä position suojaamisessa?

-Kuinka suuri osuus positiosta pyritään suojaamaan?

-Miten transaktiopositiota seurataan?

-Keneltä saadaan tieto jos positioon tulee muutoksia?

-Jos positio muuttuu paljon niin mitä toimenpiteitä se aiheuttaa?

-Miten seurataan transaktioposition suojaamisen onnistumista?

-Miten tehdään myyntiennuste?

-Mitä työkaluja käytetään?

-Mihin myyntiennusteet perustuu, käytetäänkö pohjana toteutuneita myyntejä?

-Kuinka usein myyntiennustetta päivitetään?

-Kuka tekee myyntiennusteita?

-Lähetetäänkö valmiit myyntiennusteet jollekin? Kenelle?

-Mitä myyntiennusteen tai tiedon valmiista myyntiennusteesta saaneet tekevät seuraavaksi?

-Mitä työkaluja käytetään?

-Kuka tekee ostoennusteita?

-Päivitetäänkö ostoennusteita usein?

-Kenelle valmiit ostoennusteet lähetetään?